

บทที่ 5

บทบาท สถานภาพและการดำรงอยู่ของไทพ่าเก

การดำรงชีวิตของชาวไทพ่าเก บทบาทและสถานภาพของบุคคลรวมถึงวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเป็นตัวตนของชาวไทพ่าเกเด่นชัดขึ้น ก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งไม่มีใครสามารถครอบงำได้ ชาวไทพ่าเกมีลักษณะร่วมกับคนไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาไทยในครอบครัวและชุมชนและการสอนภาษาไทยแก่ให้กับลูกหลาน ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและเป็นการดำรงอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน แม้จะมีการปรับตัวไปเรียนรู้ภาษาอื่นบ้างแต่ก็เพื่อให้การใช้ชีวิตภายนอกหมู่บ้านมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ลักษณะ โครงสร้างทางสังคมในชุมชนที่นับถือผีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทั้งหมดยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวไทพ่าเกรู้สึกถึงความ เป็นพี่น้องกัน มีความสามัคคีกัน ส่งผลให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุขมาได้อย่างยาวนาน

จากงานวิจัยเรื่อง Political Systems of Highland Burma: A Study of Kachin Social Structure ของ E. R. Leach (1954) พบว่า ชาวกะฉิ่นและชาวจานที่อาศัยอยู่ในบริเวณเทือกเขาพม่า มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน และมีการสร้างสัญลักษณ์ที่ทำให้โครงสร้างทางสังคมของตนเองนั้นชัดเจนขึ้น ลิซได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพลวัตและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ว่า กลุ่มคนไทหรือจานที่อาศัยอยู่ในแถบบริเวณเทือกเขากะฉิ่น มีข้อพิจารณาอัตลักษณ์ไทอย่างน้อย 3 ประการคือ ประการแรก ชุมชนไทเป็นชุมชนที่มีวิถีการผลิตแบบนาคำ นิยมตั้งรกรากในบริเวณที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา ริมฝั่งน้ำ หรือที่ราบลุ่มอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับการทำนาคำ และการปลูกข้าวเจ้า ซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไท ประการที่สอง คนไทเป็นชาวพุทธ นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท คนไทมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และประการที่สาม ชุมชนไทเป็นส่วนหนึ่งของรัฐแบบไท หรือระบอบการปกครองที่มีเจ้าฟ้าเป็นประมุข

ยศ สันตสมบัติ (2543) ได้กล่าวถึง แนวคิดของลิซว่า ลิซได้นำเสนอมนทัศน์ทางมานุษยวิทยาที่น่าสนใจและเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจชีวิตทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยและเพื่อนบ้านของคนไทซึ่งอาศัยอยู่บนที่สูง มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันแม้ภาษาพูดจะต่างกันอยู่บ้าง และแนวคิดที่นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอัตลักษณ์ของชาวไทได้คง ในงานวิจัยเรื่อง หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทได้คงนั้นพบว่าชาวไทได้คงบ้านหลักช้าง ในมณฑลยูนนานของจีน มีการสืบทอดและสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในสังคมไทบนความพยายามต่อสู้แย่งชิงอำนาจในการนิยามความหมายของอัตลักษณ์แห่งความเป็นไท ซึ่งเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับ

การเป็นชาวนา ข้าว ที่ดิน พุทธศาสนาและสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งเกณฑ์ทั้งสามประการในการพิจารณาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไท มีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น ความมั่งคั่งที่มาจาก การสะสมทรัพย์สินส่วนเกินในวิถีการผลิตแบบนาคำ สัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา และการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไท

การศึกษาบทบาท สถานภาพและการดำรงอยู่ของไทพำเกสามารถศึกษาและเชื่อมโยงได้จากประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของชาวไทพำเก ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในประเทศอินเดีย เช่น ไทอาหม ไทคำตี้ ไทคำยัง และที่อยู่ในดินแดนประเทศไทย เช่น ไทใหญ่ ไทดำ เป็นต้น ก่อให้เกิดการสร้างตัวตนในรูปแบบต่าง ๆ และความพยายามในการดำรงอัตลักษณ์ของตนเองภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสภาพแวดล้อมของราชอาณาจักรอินเดียที่ได้เข้ามาจัดสรรการปกครองและแทรกซึมเข้ามาในวิถีชีวิตของชาวไทพำเกเอง ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการหลอมรวมความคิดและความสำนึกที่มีมาอย่างยาวนาน ชาวไทพำเกได้สร้างและผลานความเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมและเศรษฐกิจให้เข้ากับอัตลักษณ์เดิมเพื่อให้อัตลักษณ์เดิมที่มีมาได้คงอยู่มาถึงตราบนานเท่านานนี้ ดังแสดงให้เห็นได้จากประเด็นต่อไปนี้.

ปอย ประเพณีเพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นเดียวกับสิ่งอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น กล่าวคือมีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้น เปลี่ยนแปลงและสูญหายไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางภูมิศาสตร์และทางสังคม มีผู้ให้ทรรศนะว่าประเพณี คือวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมคือประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น และมีการถ่ายทอดปรับปรุงสืบต่อกันมาให้เป็นความก้าวหน้าโดยลำดับ ประเพณีโบราณบางประเพณี แม้จะหมดความสำคัญและความหมายเดิมไปแล้ว แต่ถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุก็มักจะโทษว่าเป็นการฝ่าฝืนประเพณีเดิม (ภารดี มหาจันทร์, 2532, หน้า 162-164)

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2540, หน้า 22-23) ได้กล่าวไว้ว่าการที่วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งจะสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชนหรือสังคมใดนั้น แสดงว่าวัฒนธรรมนั้นได้รับการคัดสรรจากคนในชุมชนหรือในสังคมนั้นแล้วว่าเป็นสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ จนได้รับการยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการคิด เลือกรับ จนกลายเป็นแบบแผนของการปฏิบัติ รวมถึงความคิด ความเชื่อ วัตถุ หรือสิ่งใด ๆ ที่คนในสังคมได้สร้างขึ้น สะสมไว้ ทำการถ่ายทอดหมั่นปรับปรุงเรื่อยมา จนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นและกลายมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต

ปอย หรือประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทพ่าเกในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย มีจุดเริ่มต้นที่คล้ายคลึงกับกลุ่มชนอื่น ๆ ที่เกิดมาจากความประพฤติดังกล่าวของคนอื่นในหมู่บ้านด้วยถูกบังคับหรือด้วยเหตุผลอย่างไรก็ตามที่ เมื่อเห็นว่าดีก็ทำตามเอาอย่างบ้าง ถ้าคนอื่นเห็นว่าไม่เหมาะสมดีก็ไม่ใคร่ทำตาม แม้จะถูกบังคับก็ทำตามอย่างฝืนใจเสียไม่ได้ไปชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ครั้นแล้วก็หันกลับไปทำตามความประพฤติดังที่เคยชินกันมาแต่เดิม จนเกิดเป็นแนวทางที่ชาวไทพ่าเกประพฤติดังปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งประเพณียังเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมาช้านาน มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม มีลักษณะเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ถ้ากลุ่มชนที่เป็นเจ้าของประเพณีเห็นถึงคุณประโยชน์ของประเพณี ก็จะไม่ยอมปรับเปลี่ยนประเพณีนั้น ๆ ถึงแม้ว่าประเพณีเหล่านั้นจะหมดความหมายหรือผิดยุคสมัยไปแล้วก็ตาม เพราะกลุ่มชนนั้น ๆ ถือว่าประเพณีนั้นเป็นแม่พิมพ์หรือสัญลักษณ์แห่งความเป็นตัวตนของกลุ่ม เช่นเดียวกับปอย หรือประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทพ่าเก ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนที่มีความแตกต่าง แยกแยะไปจากชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่นในอัสสัมและอินเดียอย่างชัดเจน

ปอยต่าง ๆ ของชาวไทพ่าเกเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดงานบุญทางพุทธศาสนา เป็นสำคัญ รูปแบบของประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาเมื่อครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงปฏิบัติตามรูปแบบที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงถึงความเข้มแข็งของชาวไทพ่าเกในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้ เนื่องจากพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออัตลักษณ์ของความเป็นไทในสังคมหมู่บ้าน ชาวไทพ่าเกมีทัศนะต่อพุทธศาสนาว่าหัวใจของการเป็นคนไทพ่าเก คือการนับถือพุทธศาสนา หรือกลุ่มใดที่เป็นคนไทจะต้องนับถือศาสนาพุทธ พุทธศาสนามีความสำคัญทั้งในระดับวัฒนธรรมและยังมีอิทธิพลต่อชีวิตทางสังคมในหมู่บ้านด้วย

ชาวไทพ่าเกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจิตใจหนักแน่น มั่นคงในแนวทางความเชื่อในพระพุทธศาสนา ทุกคนจะปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางคำสอนของพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก อีกทั้งชาวไทพ่าเกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักสันติภาพ รักความสงบและความร่มเย็นเป็นสุขตามแนวคิดหลักของพุทธศาสนิกชน จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานว่า ถ้าทำบุญให้ทานแก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ย่อมส่งผลถึงผู้ที่เราปรารถนาจะอุทิศส่วนกุศลให้ และยังเชื่อว่าการทำบุญช่วยให้หลุดพ้นจากกิเลสต่าง ๆ ทั้งปวง ซึ่งคนส่วนใหญ่ปรารถนาจะนิพพาน ดังจากคำอธิษฐานที่ว่า “นิพพาน ปัจจะ โยโหตุ” แปลความได้ว่าขอให้สำเร็จพระนิพพานด้วยเทอญ

พระพุทธเจ้าเป็นองค์เคารพสักการบูชาสูงสุดทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน

โดยในชุมชนชาวไทพ่าเกจะมีพุทธวิหารที่สร้างขึ้นประจำทุกหมู่บ้าน และมีรูปหล่อของพระพุทธรูปที่หล่อด้วยทองเหลืองประดิษฐานอยู่ที่พุทธวิหาร เมื่อถึงวันเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ชาวไทพ่าเกก็จะนำดอกไม้ ธูปเทียนมาบูชาที่รูปหล่อพระพุทธรูปในพุทธวิหาร สวดมนต์เพื่อเป็นการสักการบูชา ชาวไทพ่าเกเชื่อว่าการทำบุญที่ได้านิสงส์บุญมากที่สุด คือการสร้างพระพุทธรูปพระธรรมและพระสงฆ์ การสร้างพระพุทธรูปคือการสร้างพระพุทธรูปจำลองพระพุทธรูป การสร้างพระธรรมคือการสร้างพระไตรปิฎก และพระอภิธรรม การสร้างพระสงฆ์คือการบวชพระ นอกจากนี้ชาวไทพ่าเกยังให้ความสำคัญกับการบวชเรียนทางพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าผู้ชายทุกคนที่เป็นชาวไทพ่าเกนั้นเป็นลูกผู้ชายที่เกิดในสายเลือดของชาวพุทธจะต้องบวชเพื่อเรียนรู้แบบแผนทางพุทธศาสนา การบวชเรียนนี้จะส่งผลให้ชีวิตความเป็นลูกผู้ชายสมบูรณ์รวมทั้งการบวชเรียนยังได้กุศลเป็นอย่างมาก

ศรัทธาความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนาของชาวไทพ่าเกได้ถูกปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาวไทพ่าเกอย่างฝังรากลึก โดยจะแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่อย่างเคยชินในวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่นเมื่อเดินผ่านหน้าโบสถ์ ภูมิจุ หรือพุทธสถานต่าง ๆ ชาวไทพ่าเกก็จะเข้าไปแสดงความเคารพกราบไหว้ เมื่อเข้าไปในพุทธสถานต่าง ๆ ก็จะไม่แสดงกริยาอาการในเชิงดูหมิ่นลบหลู่ แต่การเข้าไปยังพุทธสถานต่าง ๆ ในชุมชนจะมีข้อห้ามไม่ให้เพศหญิงเข้าไปในพุทธสถาน เช่น ภูมิจุ และวิหารด้านใน

กาลเทศะที่มีต่อความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาของชาวไทพ่าเกเป็นอีกหนึ่งความสำคัญที่ถูกปลูกฝังกันสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ การไปงานบุญยังพุทธสถานต่าง ๆ ทั้งหญิงและชายจะต้องแต่งตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ไม่ใส่เสื้อผ้าสีฉูดฉาด นิยมสีขาวหรือสีอ่อน เป็นต้น ภาชนะที่จะนำมาใส่อาหารไปทำบุญจะต้องเตรียมอย่างประณีต เพราะเชื่อว่าความประณีตเหล่านี้ส่งผลไปถึงอนาคตชาติของบุคคลที่กระทำ

ประเพณีหรืองานปอยต่าง ๆ เป็นกิจกรรมของทุกคนในสังคม การจัดงานปอยของชาวไทพ่าเกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทุกคนในชุมชนจะร่วมมือกันจัดเตรียมทั้งด้านสถานที่ และสิ่งของที่ประกอบขึ้นในงาน งานปอยไม่ใช่งานประเพณีของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นประเพณีที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ปัจจุบันเริ่มมีกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาวไทพ่าเกเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมประเพณีต่างๆ ของชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่นชาวอินเดีย และคนไทยกลุ่มต่างๆ จากหมู่บ้านอื่น ซึ่งชาวไทพ่าเกให้การต้อนรับด้วยความเต็มใจและถือเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความเข้มแข็งของหมู่บ้านน้ำพ่าเกอีกด้วย ประเพณีต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นกิจกรรมตามประเพณีที่จัดขึ้นตามกำลังความสามารถของชุมชน โดยจะไม่มีการแข่งขันกับหมู่บ้านอื่น (Weingken, Interview, December 8, 2013)

ปอย หรือประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นประจำในชุมชน ในแต่ละรอบปีนั้นเป็นประเพณีที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งเริ่มสร้างหมู่บ้าน รูปแบบการจัดประเพณีในแต่ละครั้งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยปฏิบัติเมื่อครั้งอดีตน้อยมาก มีเพียงการปรับเปลี่ยนเรื่องวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีบางส่วนเท่านั้น และรูปแบบของพิธีการมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย ดังจะเห็นได้จากประเพณีสงกรานต์ ซึ่งในอดีตนั้นไม่มีกระป๋องสำหรับใส่น้ำเพื่อสรงน้ำพระภิกษุสงฆ์ ชาวบ้านจึงทำอุปกรณ์สรงน้ำพระจากกระบอกไม้ไผ่ เรียกว่า “โหม่ง” และเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เปลี่ยนไปด้วย (Gohain, Interview, December 8, 2013)

ประเพณี ถือว่ามีบทบาทสำคัญต่อสังคมและวิถีชีวิตของชาวไทพ่าเกเป็นอย่างมาก เพราะประเพณีเหล่านี้เป็นรากฐานทางด้านพฤติกรรมของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในสังคม สังคมของชาวไทพ่าเกให้ความสำคัญกับการจัดประเพณี พิธีกรรม ด้วยเหตุผลประการสำคัญคือประเพณีในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ยังได้สร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันระหว่างคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันงานปอยที่เป็นวัฒนธรรมของชาวไทพ่าเกจะเป็นประเพณีในระดับชาวบ้านที่เป็นแบบเฉพาะชาวไทพ่าเกเท่านั้น เป็นสิ่งที่คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ซึ่งแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของราชสำนักชั้นสูงในสังคมของชาวอินเดีย ลักษณะการจัดงานประเพณีจะเป็นไปในลักษณะการลงความเห็นร่วมกันระหว่างชาวบ้าน ถือเป็นการดำรงอัตลักษณ์ที่มีมาแต่เดิมของตนเองผ่านการแสดงออกทางกิจกรรมตามประเพณีในรูปแบบต่าง ๆ ประเพณีมีบทบาทสำคัญสำหรับชาวไทพ่าเกดังนี้

1. ปอย หรือประเพณีที่มีขึ้นในชุมชน นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อเป็นกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนาและให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของกลุ่มตนเองที่มีความศรัทธาในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด และเพื่อสักการบูชาต่อองค์พระพุทธรเจ้า ปอยยังเป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสสำคัญต่อกลุ่มคนในชุมชนที่จะมาพบปะสังสรรค์กันการพบปะกันนั้นเป็นวิธีการที่แผ่เร้นไว้ด้วยแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชุมชนและคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง การพบปะสังสรรค์อาจมีกิจกรรมหลายรูปแบบเกิดขึ้นมาพร้อมกันด้วย เช่น มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดว่าองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เผยแพร่สืบทอดกันมา มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมหรือกิจกรรมบางอย่างที่เคยหายไป นอกจากนี้การพบปะกันยังได้สร้างจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน และความสามัคคีกันของกลุ่มคนได้เป็นอย่างดี ในบางครั้งอาจมีประเพณีที่ใช้เวลาหลายวันในการประกอบพิธีกรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีงานบวช เป็นต้น

2. ปอย หรือประเพณีของชาวไทพ่าเกที่เกิดขึ้นในชุมชนมีนัยแฝงที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นการแสดงให้เห็นว่าไทพ่าเกนั้นมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพราะปอยต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นนั้นเป็นงานที่เกิดจากความร่วมมือกันของกลุ่มคนในชุมชน ความร่วมมือนี้จะส่งผลในการสร้างจิตสำนึกความสามัคคีกันระหว่างชาวไทพ่าเกเอง นอกจากนี้งานปอยยังเป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสทางข่าวสารที่เผยแพร่ความเป็นตัวตนของไทพ่าเกได้เป็นอย่างดี โดยจะสื่อสารผ่านช่องต่าง ๆ ที่ในปัจจุบันมีมากขึ้น ชาวไทพ่าเกสามารถประชาสัมพันธ์งานประเพณีต่าง ๆ ผ่านสื่อหลายชนิดทั้งโซเชียลมีเดีย หนังสือพิมพ์ ท้องถิ่นของรัฐอัสสัม รายการโทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศอินเดีย ทำให้หลายครั้งที่หมู่บ้านน้ำพ่าเกมีปอยต่าง ๆ เช่นในประเพณีสงกรานต์ หรือประเพณีออกพรรษา เราสามารถพบเห็นชาวไทกลุ่มอื่นและชาวอินเดียมาร่วมงานกันมากขึ้น

3. ปอย หรือประเพณีของชาวไทพ่าเกที่ประกอบขึ้นในชุมชนมีนัยช่วยสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง เนื่องด้วยประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชาวไทพ่าเกอย่างมาก ชาวไทพ่าเกเชื่อว่าประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นการสะสมบุญที่ส่งเสริมให้ชีวิตทั้งที่อยู่ในโลกปัจจุบันและโลกอนาคตเป็นไปในวิถีทางที่ดี ปราศจากอุปสรรคอันตรายต่าง ๆ อีกทั้งการปฏิบัติตามประเพณีอย่างต่อเนื่องก็จะสร้างผลบุญได้มากขึ้น ทุกคนจึงร่วมมือร่วมใจกันรักษาประเพณีที่เคยปฏิบัติมาอย่างยาวนาน ถือเป็นการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างแข็งขัน

4. ปอย หรือประเพณีของชาวไทพ่าเกช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพ ประเพณีเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชีพของชาวไทพ่าเกมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ถ้าหากบูชาบวงสรวงตามประเพณี จะส่งผลดีแก่บุคคลที่ประกอบสัมมาอาชีพต่าง ๆ ถึงแม้เวลาจะผ่านล่วงมาเป็นเวลายาวนานจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในสำนึกของชาวไทพ่าเกทุกคน นอกจากนี้พื้นที่ทำการเกษตรของชุมชน เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตระบบชลประทาน จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาระบบความเชื่อผ่านประเพณีหรือปอยต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเพื่อให้ชาวชุมชนมีความรู้สึกมั่นคงและมั่นใจในการประกอบอาชีพ

5. ปอย หรือประเพณีชาวไทพ่าเกมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่คนในชุมชน ซึ่งการให้การศึกษาและอบรมระเบียบสังคมเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นต่อระบบสังคมของตนเอง ก่อให้เกิดความรู้ ความสำนึกและความเป็นระเบียบในชุมชน ในสังคมชาวไทพ่าเกเองมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามบรรทัดฐานของสังคมผ่านกระบวนการปฏิบัติตามประเพณีต่าง ๆ ที่มีในชุมชนนอกเหนือไปจากกระบวนการสั่งสอนโดยตรงที่สั่งสอนผ่านการกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง รวมทั้งการนำเอาบรรทัดฐานที่เป็นแนวทางปฏิบัติมาเชื่อมโยงกับประเพณีต่าง ๆ

6. ปอย หรือประเพณีของชาวไทพม่าเก็บบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนจากคนรุ่นก่อนมาสู่รุ่นปัจจุบัน ประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบขึ้นเพื่อการบวงสรวงทางพุทธศาสนาแล้ว ประเพณีเหล่านี้ยังทำหน้าที่แฝงที่สำคัญคือการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งในเรื่องที่เป็นอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้มีคุณค่าและสร้างจิตสำนึกต่อคนในชุมชน สร้างความรู้สึกรักภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน มีความกลมเกลียวกัน ทั้งอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือที่ช่วยตอกย้ำให้ชาวไทพม่าได้เห็นถึงความสำคัญและมีความสำนึกในรากเหง้าของตนเอง

ภาพที่ 5-1 ปอยออกวาในอดีต (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

ภาพที่ 5-2 ปอยออกวาในปัจจุบัน (ที่มา: Paim Thee Gohain)

บทบาทและสถานภาพหญิงไทพ่าเกในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

สังคมของชาวไทพ่าเก เพศชายและเพศหญิงจะได้รับการอบรมขัดเกลาแตกต่างกัน อย่างสิ้นเชิง เด็กหญิงไทพ่าเกจะถูกสอนให้มีความอ่อนหวาน นุ่มนวล มีความเป็นกุลสตรีเป็น แม่บ้านแม่เรือน ส่วนเด็กผู้ชายมักถูกสอนให้มีความเข้มแข็งอดทน เป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ ปกป้องคุ้มครองเพศหญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า รวมทั้งผู้ชายยังถูกสอนให้มีความชำนาญใน การทำไร่ ทำนา และล่าสัตว์

ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงเป็นผลมาจากสังคมและวัฒนธรรมมากกว่า สิ่งอื่น เพศชายและเพศหญิงในสังคมไทพ่าเกไม่ได้เกิดมาเพื่อมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่ บุคลิกภาพที่แตกต่างกันนั้นเป็นผลมาจากการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งการขัดเกลาทางเพศในสังคม จะทำหน้าที่ขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนและแนะนำสมาชิกใหม่ ให้รู้จักกฎเกณฑ์อันเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของคนในสังคม ทุกสังคมจะต้องจัดให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้ถึง โครงสร้างการกระทำที่ แต่ละสังคมมีอยู่ บุคคลเกิดใหม่หรือเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมไทพ่าเกจะต้องได้รับการสั่ง สอนหรือแนะนำให้รู้จักกฎเกณฑ์ตามบรรทัดฐานสังคมเดิม รู้จักกฎเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมทาง สังคมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งได้รู้จักความหมายสำคัญหรือสิ่งที่ป็นหัวใจหลักของสังคม

เพศหญิงจะถูกขัดเกลาตามบรรทัดฐานของสังคมให้มีบทบาทในการส่งเสริม ดำรงอัต ลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยบทบาทเหล่านี้ได้ถูกซึมซับ สืบทอด ต่อ ๆ กันมาตั้งแต่ครั้งอดีตที่ผ่านกระบวนการปลูกฝังทางแนวความคิดจากคน

รุ่นก่อนมาสู่คนในรุ่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

ในการส่งเสริมดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทพ่าเกที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น เพศหญิงมีส่วนสำคัญในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ โดยผู้หญิงมีหน้าที่จัดเตรียมเครื่องประกอบในพิธี นอกจากนี้ในงานปอยยังมีหลายหน้าที่ที่เพศหญิงมีบทบาทสำคัญ เช่น ในประเพณีสงกรานต์ผู้หญิงมีหน้าที่เตรียมอาหารมังสวิรัตเป็นเวลา 3 วัน และในประเพณีออกพรรษาผู้หญิงต้องเตรียมเครื่องอัฐบริวารและจัดทำขบวนแห่

หญิงชาวไทพ่าเกตั้งแต่ในอดีตและปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะ “การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยา สร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพการงานได้ ช่วยให้คุณเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม” (Gohain, Interview, December 4, 2013) หญิงชาวไทพ่าเกในอดีตศึกษาเล่าเรียนวิชาการบ้านการเรือนจากแม่หรือบรรพบุรุษ จะมีการศึกษาวิชาความรู้ในด้านอื่น ๆ บ้างก็เพียงเล็กน้อย แต่ในยุคปัจจุบันแนวคิดเรื่องการศึกษาได้เพิ่มความสำคัญกับกลุ่มผู้หญิงชาวไทพ่าเกมากยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันโลกมีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย อีกทั้งการศึกษาจะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตที่ดี มีความสุข ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีสุขภาพพลานามัยที่ดี รู้จักรักษาตนให้แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ” (Gohain, Interview, December 4, 2013)

เนื่องจากเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าและวิวัฒนาการไปไกล ผู้หญิงชาวไทพ่าเกพยายามยกระดับชีวิตของตนให้สูงขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นจากการกดขี่จากกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมอินเดียที่ดูแคลนว่าชาวไทพ่าเกเป็นชาวเขา เป็นกลุ่มชนด้อยการศึกษา ผู้หญิงชาวไทพ่าเกจึงต้องเพิ่มระดับความเป็นตัวตนของตนเองให้สูงกว่าที่เคยเป็นมาเมื่อครั้งอดีต การศึกษาให้สูงขึ้นเป็นวิธีการที่ผู้หญิงชาวไทพ่าเกใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับตัวตน ในหมู่บ้านน้ำพ่าเก ผู้หญิงมีความก้าวหน้าในการศึกษาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ใน พ.ศ. 2554 พบว่าผู้หญิงเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี 48 คน รวมทั้งยังมีจำนวนผู้หญิงที่ยังเป็นนักศึกษาในระดับชั้นปริญญาโทอยู่อีก 4 คน อีกทั้งในหมู่บ้านน้ำพ่าเก มีแพทย์ที่เป็นหญิง 1 คน ในจำนวนผู้หญิงที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีผู้ที่จบการศึกษาในสาขาวิศวกรรมเป็นจำนวน 5 คน สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้หญิงชาวไทพ่าเกที่มีต่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ในสังคมไทพ่าเกนั้นเพศหญิงนับว่ามีบทบาทและสถานภาพไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าเพศชาย ถึงแม้ว่าจะมีข้อห้ามต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ระบบครอบครัวของชาว

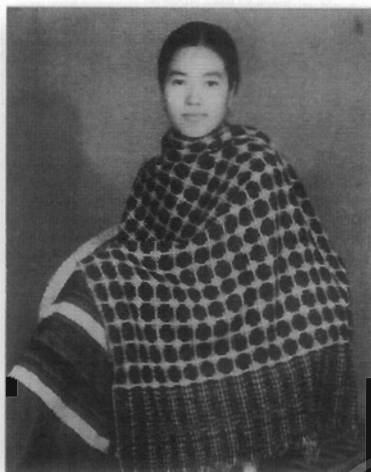
ไทพ่าเกเป็นการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว เมื่อแต่งงานอยู่กินกันแล้วฝ่ายหญิงจะช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครัวเรือนทั้งหมด เริ่มเมื่อตั้งแต่เช้าเมื่อสามียังไม่ตื่นนอนภรรยาจะต้องตื่นก่อน และต้องทำงานบ้านให้เรียบร้อย งานครัวเรือนของผู้หญิงได้แก่ หุงหาอาหาร ทำความสะอาดเรือน และให้อาหารสัตว์เลี้ยง เป็นต้น

1. ผู้หญิงในอุดมคติของชาวไทพ่าเก

ในสังคมไทพ่าเก เพศชายมีทัศนคติต่อเพศหญิงอยู่หลายประการ อาทิผู้หญิงต้องสุภาพเรียบร้อยเป็นกุสตรี เป็นแม่บ้านแม่เรือน มีระเบียบวินัยในการทำงาน เป็นคนขยันขันแข็งที่แฝงไว้ด้วยความอ่อนหวานนุ่มนวล การเลือกผู้หญิงมาเป็นคู่ครองไม่ได้ดูที่ลักษณะภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่จะเลือกผู้หญิงที่มีความมั่งคั่งทางจิตใจ และมั่นใจได้ว่าจะมาเป็นคู่ชีวิตที่ดีสามารถดูแลทุกข์สุขของสามีและลูกได้ หากพบหญิงใดที่ขาดคุณสมบัติดังกล่าว เชื่อว่าเมื่อเลือกเป็นคู่ครองแล้ว อาจประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต

ผู้ชายและผู้หญิงสามารถคบหาพูดคุยกันได้ แต่จะมีข้อห้ามคือห้ามแตะเนื้อต้องตัวกัน การคบหาจะต้องอยู่ในความดูแลจากพ่อแม่ทั้งของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง สังคมไทพ่าเกได้ปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศให้ชายหญิงได้ตระหนักในการครองตนว่า “สัมพันธ์ชายหญิงไม่ใช่ของเล่น แต่เป็นการสร้างชีวิตขึ้นมาใหม่” ชายหญิงคู่ใดที่ประพฤติดีไปจากจารีตทางสังคม อาจจะมีสัมพันธ์กันก่อนที่จะเข้าพิธีแต่งงาน (ซึ่งสุกก่อนห้าม) สังคมจะไม่ให้การยอมรับ เกิดการติฉินนินทา ทำให้ประสบปัญหาในการใช้ชีวิตได้ ในสังคมไทพ่าเกจะพบว่า ผู้ชายจะให้เกียรติผู้หญิง ไม่ใช่ความรุนแรงทั้งคำพูดและการกระทำ ส่วนผู้หญิงนั้นจะมีความรักนวลสงวนตัว มีกิริยามารยาทที่ดี การสะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทพ่าเกในเรื่องคุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่พรหมจรรย์และการได้แต่งงาน เป็นผลมาจากการที่ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องพึ่งพิงผู้ชาย และบุคคลที่ผู้หญิงสามารถพึ่งพาได้นอกจากพ่อแม่แล้ว ก็ยังมีสามีและบุตร ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องพยายามทำตัวให้ดีไม่มีมลทินเพื่อจะได้แต่งงานกับผู้ชายที่ดี มีอนาคตทางครอบครัวที่ดี ซึ่งถ้าหญิงสาวคนใดที่ไม่มีคู่ครองก็จะเป็นที่อับอายของพ่อแม่และตัวหญิงสาวเอง ผู้หญิงจึงต้องพยายามสร้างคุณสมบัติและรูปลักษณ์ให้เทียบพร้อมต่อค่านิยมของผู้ชายเพื่อที่จะได้พึงใจและแต่งงานด้วย

หญิงชาวไทพ่าเก มีเอกลักษณ์ทางความงามทั้งหน้าตาและรูปร่าง ถือเป็นเอกลักษณ์ทางความเป็นผู้หญิงที่สำคัญ มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากชาวอินเดีย หรือชาวพื้นเมืองอื่น เนื่องด้วยแต่เดิมชาวไทพ่าเกเป็นกลุ่มคนที่มิใช่สายสืบทอดมาจากชาวจีนที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งมีภูมิอากาศหนาวเย็น ผิวพรรณของผู้หญิงไทพ่าเกจึงขาวผุดผ่องกว่าผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในอินเดียมาก่อน และลักษณะรูปร่างนั้นค่อนข้างเล็กแลดูบอบบางน่าทะนุถนอม

ภาพที่ 5-3 ความงดงามของหญิงไทพ่าเก (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

2. ผู้หญิงไทพ่าเกกับบทบาทความเป็น “แม่”

บทบาทสำคัญที่มีต่อครอบครัวของผู้หญิง นอกจากผู้หญิงจะต้องทำงานเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าผู้ชาย มีความรับผิดชอบขอบเขตใหญ่โตมโหฬาร เป็นงานที่ไม่ได้ออกไปในพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่งานส่วนตัว Bullock (1993, pp. 1-11) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงว่า ผู้หญิงพึงปฏิบัติหน้าที่ในการให้กำเนิดชีวิตในสังคมระบบชายเป็นใหญ่ มีบทบาทในการช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เชื้อต่อการประสบความสำเร็จของเพศชาย ผู้หญิงต้องมีพื้นที่ของตนเองและสำคัญไม่น้อยไปกว่าเพศชาย

บทบาทที่สำคัญที่สุดในชีวิตเพศหญิงชาวไทพ่าเกที่มีต่อครอบครัวคือบทบาทการเป็นแม่ ที่จะต้องทำหน้าที่สำคัญคือการเลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตเป็นคนดีทั้งต่อครอบครัวและสังคม โดยรวม สังคมชาวไทพ่าเกเห็นว่า ผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ถือว่าเจริญวัยที่พร้อมจะเป็นให้กำเนิดบุตรหรือเป็นแม่คนได้ ช่วงอายุนี้อาจเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเลือกคู่ครองและมีโอกาสคบหาใจกับฝ่ายชาย ผู้หญิงสามารถเลือกคู่ครองเองหรือในบางครั้งพ่อแม่ก็จะเป็นจัดหาฝ่ายชายมาเป็นคู่ครองให้

ผู้หญิงทุกคนมีความเป็นแม่อยู่ในตัว เมื่อให้กำเนิดลูกน้อยก็จะมีบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น ล้อมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ หักความรักความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัย มีการพูดจาสื่อสารที่ดีต่อกัน มีการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ลูก ฝึกให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน ฝึกให้ลูกได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง สอนให้ลูกทำความดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษาตามวัยที่เหมาะสม ขณะเดียวกันต้องทำหน้าที่แม่บ้านที่ดี ช่วยสามีสร้างฐานะครอบครัว จัดบ้านให้สะอาดเรียบร้อยน่าอยู่ เตรียมอาหารการกินที่ดี

และมีประโยชน์ สร้างคุณค่าในหน้าที่การงานของตนเอง

นอกจากการให้กำเนิดบุตร ธิดา และให้การดูแลอบรมสั่งสอนแล้ว ผู้เป็นแม่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาได้ไม่สิ้นสุด ทั้งจากกำลังกายและกำลังใจของตนเอง และเมื่อมีบุตรชายก็จะให้บวชเรียน เป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ส่วนในบทบาทของการเผยแพร่แล้วผู้หญิงยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่าที่ควร

รูปที่ 5-4 บทบาทความเป็นแม่ของหญิงไทพ่าเก (ที่มา: Am Saeu Weingken)

3. ผู้หญิงไทพ่าเกกับบทบาทเศรษฐกิจชุมชน

นอกจากบทบาทแม่แล้วผู้หญิงไทพ่าเกยังมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัว และชุมชนอีกด้วย ในอดีตผู้หญิงไทพ่าเกจะเป็นมีบทบาททางด้านการเกษตรหัดเทียมกับผู้ชาย และยังมีบทบาทในการประกอบกิจการค้า เป็นผู้ควบคุมรายรับรายจ่ายของครอบครัว และผู้หญิงยังเป็นแกนกลางของระบบครอบครัวและเครือญาติ เป็นทั้งผู้มีส่วนร่วมกับการผลิตและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการควบคุมกระบวนการผลิตต่าง ๆ ผู้หญิงจึงได้รับการปกป้องจากครอบครัวและเครือญาติเป็นอย่างดี

บทบาทของผู้หญิงไทพ่าเกที่มีต่อระบบเศรษฐกิจชุมชนในยุคปัจจุบันได้ถูกลดทอนลง

ไปจากที่เคยเป็นมาเมื่อครั้งอดีตเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุเงื่อนไขทางสังคมที่เกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตรได้เปลี่ยนแปลงไป โดยในชุมชนชาวไทพ่าเกได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำเกษตร ทำให้บทบาทของผู้หญิงในฐานะเป็นผู้ร่วมผลิตได้ลดบทบาทลง โดยเทคโนโลยีเหล่านั้นได้ผลักดันผู้หญิงให้ออกไปจากฐานะการเป็นผู้ผลิตหลักให้กลายเป็นเพียงมีบทบาทเสริมในบางช่วงบางโอกาสเท่านั้น บทบาทของผู้หญิงด้านเศรษฐกิจในครอบครัวจึงเหลือเพียงด้านการผลิตข้าวความเป็นครอบครัวที่รับผิดชอบทำงานภายในบ้านเท่านั้น

4. ผู้หญิงไทพ่าเกกับบทบาททางพุทธศาสนา

การประกอบศาสนกิจที่เกี่ยวกับงานประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวไทพ่าเก

ในบางกิจกรรมจะให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง เห็นได้จากงานประเพณีต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นในชุมชนได้กำหนดให้ผู้หญิงมีโอกาสปฏิบัติเกี่ยวข้องกับศาสนกิจอย่างจำกัด บทบาทของผู้หญิงไทพ่าเกจึงมีบทบาทอยู่ในการปฏิบัติธรรมขั้นต้น โดยในขั้นนี้ผู้หญิงจะได้รับโอกาสจากสังคมอย่างสูง จนได้รับการมอบหมายให้เป็น “แม่งาน” ในงานบุญและงานปอยหรือประเพณีต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นในชุมชนอย่างมากมาย และแนวทางปฏิบัติธรรมในขั้นต้นนี้ ผู้หญิงยังมีบทบาทในการอุปถัมภ์และบำรุงพระพุทธรศาสนา ในลักษณะบำรุงพระภิกษุ และสามเณรตามวัดวาอาราม และในพุทธสถานต่าง ๆ ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี ดังมีคำกล่าวที่ว่าหากผู้หญิงไม่เอาใจใส่ในการทำบุญ ก็จะทำให้พุทธสถาน และวัดวาอารามร้างราไปด้วยเหตุเพราะไม่มีพระและสามเณร ส่วนบทบาทของผู้หญิงในการปฏิบัติธรรมในขั้นศีลและภาวนานั้นผู้หญิงถือศีลภาวนาได้อย่างมากเพียงศีล 10 เท่านั้น ในขณะที่สังคมได้ให้การสนับสนุนให้ผู้ชายมีโอกาสฝึกฝนภาวนาศีลได้มากกว่าผู้หญิง

ภาพที่ 5-5 ยะซี บทบาทในทางธรรมและทางโลก (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

ข้าวไท สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ข้าวมีความเกี่ยวข้องในมิติเชิงสังคมและมิติเชิงเศรษฐกิจแบบพึ่งพา เป็นสิ่งที่คนไทยทุกกลุ่มมีไว้บริโภค ข้าวที่เหลือจากการบริโภคจะนำไปแลกเปลี่ยนกับปัจจัยอื่นที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรืออาหารอื่น ข้าวเป็นสิ่งที่มิบุญคุณ มีจิตวิญญาณ และมีเทพเจ้าสิงสถิตอยู่อีกทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับข้าวที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตจากรุ่นบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน เป็นตัวเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมให้ดำรงอยู่และมีคุณค่า ข้าวมีบทบาทต่อสังคมอย่างสูง เช่นบทบาทข้าวในสถาบันครอบครัว ผู้อาวุโสจะอบรมถ่ายทอดวัฒนธรรมข้าว เทคโนโลยีการปลูกข้าว นอกจากนี้ข้าวและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา เป็นเหตุปัจจัย เป็นบ่อเกิด เป็นเสาหลัก เป็นรากฐานของแบบแผนพฤติกรรม และผลงานต่าง ๆ ของคนในชุมชน ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่และพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบัน ข้าวถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัฒนธรรมหรือเป็นเกณฑ์กำหนดความเป็นวัฒนธรรม

นอกจากนี้ข้าวยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ และสถานภาพของผู้คนในสังคมได้อีกด้วย ทั้งในเรื่องการกิน การค้าข้าว การปลูกข้าว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับข้าว ในรูปแบบต่างกัน ก็มีสถานภาพในสังคมที่ต่างกันไปด้วย เช่นชาวนาเดิมที่เคยเป็นคนทั่วไป ปัจจุบันกลายเป็นเพียงอาชีพยากจน

ข้าวมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทุกกลุ่ม และผูกพันกับคนไทยอย่างลึกซึ้งและยาวนาน จนมีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อหลายอย่างที่เกี่ยวกับข้าวที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าวจำนวนมาก อาทิ พันธุ์ข้าว ซึ่งมีความหลากหลายทางพันธุกรรมสูง กรรมวิธีการปลูกข้าวของชาวไทพ่าเกะจะปลูกไปตามแนวคิณภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมา การเลือกสรรพื้นที่ปลูกข้าวจะพิจารณาว่าพื้นที่นั้นอยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือไม่ สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอต่อความเจริญเติบโตของข้าวหรือไม่ แหล่งน้ำจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญทั้งต่อการปลูกข้าวและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

การปลูกข้าวของชาวไทพ่าเกะนอกจะใช้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ลำคลอง หนองน้ำ มาเป็นปัจจัยหลักต่อการเจริญเติบโตของข้าวแล้ว แหล่งน้ำอีกชนิดที่เป็นปัจจัยสำคัญไม่น้อยไปกว่าแหล่งน้ำตามธรรมชาตินั้นก็คือน้ำที่มาจากน้ำฝน ชาวไทพ่าเกะมีภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในการสังเกตสภาพดินฟ้าอากาศ โดยจะใช้วิธีการสังเกตจากพฤติกรรมสัตว์ เช่นในฤดูการทำนาปีไฉจะมีปริมาณฝนตกลงมามากหรือน้อย จะสังเกตจากฝูงที่ทำรังว่าสูงหรือต่ำ ถ้าฝูงทำรังสูงแสดงว่าในฤดูนั้นจะมีปริมาณน้ำฝนมาก นอกจากจะสังเกตจากพฤติกรรมของฝูงแล้ว

ชาวไทพำเกยังสังเกตจากพฤติกรรมของมด ซึ่งถ้ามดทำรังสูง เช่น ทำรังบนต้นไม้ เป็นต้น ก็แสดงว่าปริมาณของฝนมีมากเช่นกัน

แรงงานเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อการเพาะปลูกข้าว สังคมของชาวไทพำเกส่วนใหญ่จะใช้แรงงานภายในครอบครัวหรือถ้าหากยังไม่เพียงพอก็จะใช้แรงงานจากคนในชุมชนโดยอาศัยวิธีเอาแรง หรือลงแรงกันมากกว่าจะใช้วิธีจ้างวานเป็นเงิน แรงงานในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของชาวไทพำเก โดยจะมีการจัดสรรงานให้กับคนในครอบครัวได้ร่วมกันทำ การจัดสรรก็จะใช้เกณฑ์ความหนักเบาของงาน กับความเหมาะสมตามเพศและวัยของคนในครอบครัว เช่น การเลี้ยงวัวเลี้ยงควายซึ่งถือว่าเป็นงานเบาก็จะให้ป็นหน้าที่ของผู้หญิงและเด็ก การหุงหาอาหาร ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิง งานในนาที่หนัก เช่น การไถนา การแบกหาม ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้ชาย งานบางอย่าง เช่น การหว่านข้าว การดำนา การเกี่ยวข้าว และนวดข้าว เป็นงานที่สามารถทำร่วมกันได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

ในระยะแรกเริ่มของการปลูกข้าว สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการปลูก “แบบเลื่อนลอย” คือในแต่ละปีหรือสองปี จะมีการปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสม โดยใช้เมล็ดข้าวหว่านลงไปในดิน เมื่อปลูกได้ปีหรือสองปีก็ย้ายที่ปลูกใหม่ไปเรื่อย ๆ เนื่องจากดินที่ใช้ในการปลูกไม่สมบูรณ์ และจะทำให้ลักษณะเช่นนี้วนเวียนไปรอบ ๆ ที่อยู่อาศัย

ชาวไทพำเกนับแต่อดีตมุ่งปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก ไม่นิยมนำข้าวไปขาย และไม่นำข้าวไปแลกเปลี่ยนกับอาวุธต่าง ๆ ด้วยเหตุผลสำคัญว่าชาวไทพำเกได้ถูกปลูกฝังความเชื่อมาจากบรรพบุรุษว่าข้าวเป็นสิ่งที่มิบุญคุณ มีจิตวิญญาณ มีพระแม่โพสพประจำอยู่ ความเชื่อในครั้งอดีตชาวไทพำเกเชื่อว่าข้าวนั้นต้องมีไว้สำหรับบริโภคเท่านั้น ไม่ใช่พืชที่ปลูกไว้เพื่อเศรษฐกิจ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทพำเกที่เป็นมาตั้งแต่อดีต จึงเป็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับข้าวเป็นหลัก โดยข้าวในแนวคิดของชาวพำเกไม่ใช่มีไว้เพื่อประทังชีวิต แต่ข้าวที่เหลือจากการกินยังเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าชนิดอื่น ๆ จึงกล่าวได้ว่าข้าวเป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อเลี้ยงให้ชุมชนยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไทพำเกปลูกข้าวมาค้าเพียงอย่างเดียว แรงงานที่ใช้ทำนาเป็นแรงงานชาวอินเดียที่มาจากรัฐโอริสสา และรัฐพิหาร (อยู่ในทิศตะวันออกของอินเดีย) แรงงานในครอบครัวมีบ้างเล็กน้อยเนื่องจากจำนวนประชากรไทพำเกมีไม่เพียงพอ ข้าวของชาวไทพำเกมีอยู่หลายพันธุ์ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวแสม ข้าวเปา ข้าวกะลา แต่ชาวไทพำเกจะแบ่งข้าวเป็น 2 ประเภท คือ ข้าวที่ตนเองกิน และข้าวที่นำไปขาย ได้แก่

1. ข้าวไท เป็นข้าวที่ชาวไทพำเกปลูกไว้บริโภคภายในครอบครัว ชาวไทพำเกจะไม่นำข้าวประเภทนี้ไปขายหรือนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดอื่น ด้วยทัศนะของชาวไทพำเกที่มีต่อ

ข้าวที่บริโภคว่า ข้าวไทนนั้นเป็นข้าวที่เป็นตัวแทนทางสัญลักษณ์แสดงความเป็นไท หรือสัญลักษณ์ ความเป็นตัวตนของกลุ่มชนตนเอง ข้าวไทนจึงเป็นสัญลักษณ์ในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของชาวไทพม่าเกสอดคล้องกับ ยศ สันตสมบัติ (2543, หน้า 235-239) กล่าวถึง การตีความ ข้าว ของชาวไทไค้งในฐานะที่เป็นการโต้ตอบทางสัญลักษณ์ต่อการถูกครอบงำทางการเมือง ทั้งใน ด้านของการปรับตัวเข้ากับกลไกตลาด และเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงการต่อสู้กับกลุ่มที่มี อำนาจเหนือกว่า หากเราพิจารณารูปแบบของการต่อต้านการครอบงำ โดยดูจากข้าวในแง่ที่เป็น สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเราจะพบว่า คนไทได้เปลี่ยนข้าวจากสัญลักษณ์ของชุมชนไทที่ถูก ปกครองมาเป็นชุมชนที่น่ายกย่องนับถือ เปลี่ยนความเป็นรองไปเป็นการท้าทาย เปลี่ยนความ เหลื่อมล้ำมาเป็นความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมด้วยการคลี่คลายของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การใช้ข้าวเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไท ได้ให้ความหมายต่อประสบการณ์ของการถูกครอบงำ ทางเศรษฐกิจและการเมือง การขายข้าวเปลือกให้ชาวจีน เป็นรูปแบบหนึ่งของการโต้ตอบทาง สัญลักษณ์ของคนไท ข้าวกลายเป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายต่อประสบการณ์ที่คนไทเผชิญหน้า อยู่ ทั้งในด้านการปรับตัวเข้ากับระบบทุนนิยมที่เข้ามากับชาวจีน เป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้าน การครอบงำทางการเมือง และเป็นเครื่องมือในการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทไป พร้อม ๆ กัน

2. ข้าวเมืองนูน หรือข้าวกะลา ชาวไทพม่าจะปลูกข้าวชนิดนี้ไว้สำหรับขาย หรือปลูก ไว้เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าประเภทอื่น เช่นเครื่องนุ่งห่ม อาหารแห้ง หรือยาโรค ข้าวชนิดนี้จะไม่นำมาบริโภคในครอบครัว การที่สังคมของชาวไทพม่าได้มีการแบ่งข้าวที่ถือว่าเป็น ข้าวที่ไม่เหมาะที่จะนำมาบริโภค เป็นผลสืบเนื่องมาจากสังคมของชาวไทพม่าได้ถูกผลักดันให้ เข้าไปอยู่ในชั้นชนที่ด้อยกว่ากลุ่มชนส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในประเทศอินเดีย ซึ่งแต่เดิมนั้นข้าวไทและ ข้าวเมืองนูนหรือข้าวกะลาคือข้าวชนิดเดียวกัน ข้าวกะลาคือข้าวที่เหลือจากการบริโภคในแต่ละปี หรือข้าวเก่า แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยรุ่งเรืองทั้งจากภาพรวมของประเทศอินเดีย และเศรษฐกิจของชุมชนชาวไทพม่าเอง ทำให้ชาวไทพม่าได้มีการแบ่งแยกพันธุ์ข้าวระหว่าง ข้าวไท และข้าวเมืองนูนหรือข้าวกะลาออกจากกันอย่างชัดเจน พันธุ์ข้าวที่เป็นข้าวไทก็เพาะปลูก สำหรับบริโภคในครอบครัว และพันธุ์ข้าวที่เป็นข้าวกะลาก็เพาะปลูกไว้สำหรับขายเท่านั้น ดังคำ กล่าวของชาวไทพม่า ที่ว่า

“ไทพม่า กินข้าวไท กินหวาน กินมัน เข้ากะลากินมะนี้ เมินมะตู”

แปลได้ความว่า “คนไทพม่า กินข้าวไทอร่อย ข้าวเมืองอื่นกินแล้วไม่อร่อย มันไม่ เหมือนกัน” (Weingken, Interview, December 8, 2013)

กระบวนการเรียกขานข้าวของชาวไทพ่าเก ในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย ถือเป็น การแสดงออกของชาวไทพ่าเกที่พยายามแสวงหาอำนาจเพื่อที่จะนำมาเป็นเครื่องมือต่อรองอำนาจ ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มตนเอง โดยการใช้ข้าวเป็นสัญลักษณ์ความเป็นตัวตนของกลุ่มตนเอง ซึ่ง การเรียกขานข้าวที่แตกต่างกันเพื่อแสดงความเป็นไทของชาวไทพ่าเกนั้นมีมาช้านานแล้ว ตั้งแต่ บรรพบุรุษได้ทำนาปลูกข้าว แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวเพื่อแบ่งแยกความเป็นไท และอินเดียอย่างชัดเจน อีกทั้งในปัจจุบันแรงงานไทพ่าเกมีไม่เพียงพอต่อการทำนา จึงต้องมีการ จ้างแรงงานกะลา มาทำนาในช่วงฤดูทำนา ยังเป็นการตอกย้ำการแบ่งชนชั้นกลาย ๆ ระหว่างไทพ่า เกกับชาวอินเดีย และถึงแม้ว่าในหมู่บ้านน้ำพ่าเกจะไม่มียังโรงสีข้าวและต้องไปใช้บริการสีข้าวจาก โรงสีของชาวอัสสัมก็ไม่ได้ทำให้ความเป็นตัวตนของชาวไทพ่าเกผ่านการเรียกขานข้าวลดลง